

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****METİN DURAN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/33546

Karar Tarihi : 28/1/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Metin DURAN

Vekili : Av. Halis AÇIKGÖZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucuya (sanığa) gerekçeli karar tebliğ edilmeden dosyanın kanun yolu denetimi yapan mahkemeye gönderilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 13/5/2018 tarihli iddianamesiyle başvuru hakkında sarkıntılık yapmak suretiyle cinsel saldırı suçundan kamu davası açılmıştır.

9. Yargılamayı yürüten Ankara 5. Asliye Ceza Mahkemesi 26/9/2018 tarihinde başvuru sahibinin sarkıntılık düzeyinde kalan cinsel saldırı suçunu işlediğinden bahisle mahkûmiyetine hükmetmiş, sonrasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı vermiştir. Tefhim edilen kararda gerekçeye yer verilmemiştir.

10. Başvuru sahibi müdafii karara itiraz ettiğine ilişkin dilekçesini 27/9/2018 tarihinde vermiş ve gerekçeli itiraz dilekçesini gerekçeli kararın tebliğinden sonra vereceğini bildirmiştir.

11. Gerekçeli karar başvuru veya müdafisine tebliğ edilmemiş ve itiraz hususunda karar verilmek üzere dosya 16/10/2018 tarihinde Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

12. Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi 22/10/2018 tarihinde itirazı kesin olarak reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkemenin takdirine, dayandığı gerekçeye ve dosya kapsamına göre, sanığın mahkûmiyetine karar verilen suç yönünden tazmini gereken somut maddi bir zararın bulunmadığı ve adli sicil kaydı bulunmayan sanığın hakkında verilecek hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini talep ettiği anlaşılmalıdır,

5271 sayılı CMK'nun 231/5 ve 6. maddelerinde düzenlenmiş bulunan hükmün açıklanmasının geri bırakılması şartlarının gerçekleştiği ve mahkemenin kararında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından, sanık müdafinin vaki itirazının reddine karar vermek gerekmiştir."

13. Başvuru sahibi, nihai kararın 12/11/2018 tarihinde tebliğ edildiğini beyan etmiş ve 20/11/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili hukuk için bkz. *Ayşe Eşlik*, B. No: 2014/15969, 21/6/2017, §§ 14-18; *İbrahim Kaya*, B. No: 2017/29474, 28/1/2020, §§ 15, 16.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 28/1/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Savunma İçin Gerekli Kolaylıklara Sahip Olma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuru sahibinin İddiaları

16. Başvuru sahibi, gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmediğini, ayrıntılı itiraz dilekçesi vermeden HAGB kararına yaptığı itirazın incelenerek reddedildiğini ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; ihlale neden kararın kaldırılması talebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

17. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

20. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes *savunma* ve *adil yargılanma* hakkına sahiptir. Savunma hakkının sağladığı *güvenceler*, esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Savunma hakkı, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden ve adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden biri olması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde ayrıca ifade edilmiştir (*Ufuk Rifat Çobanoğlu*, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 35).

21. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindedir (*Erol Aydeğer*, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil bir yargılama yapılması mümkün değildir.

22. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkânı yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "*adil yargılanma*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (*Ufuk Rifat Çobanoğlu*, § 37).

23. Anayasa Mahkemesi de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen *adil yargılanma* kavramı yanında *meşru vasıta ve yollardan yararlanma* kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

24. Savunma için *gerekli kolaylık* kavramı şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve *silahların eşitliğini* sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için *gerekli* olanlardır. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak kolaylıklardır (*Ufuk Rifat Çobanoğlu*, § 45).

25. Kanun yoluna başvuru süresi tefhimle başlayan kişinin gerekçeli karar kendisine tebliğ edilmeden kanun yoluna başvurmak zorunda kalması durumunda gerekçesini bilmediği karar veya hükme karşı kanun yoluna başvuru hakkını gereği gibi kullandığı söylenemeyeceği gibi kanun yoluna başvurma nedenlerini bilmeyen kanun yolu merciinin de kanun yolu incelemesini sağlıklı bir şekilde yapması da mümkün değildir (temyiz kanun yolu bakımından benzer değerlendirmeler için bkz. *Vesim Parlak*, B. No: 2012/1034, 20/3/2014).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

26. Somut olayda Mahkemece 26/9/2018 tarihli celsede sarkıntılık düzeyinde kalan cinsel saldırı suçundan başvuru kanun yoluna mahkûmiyetine karar verilerek hüküm, başvurucuya ve başvuru müdafisine tefhim edilmiştir. Mahkeme tefhim ettiği kısa kararda, mahkûmiyet kararının ve HAGB kararı verilmesinin gerekçesine dair bir açıklamada bulunmamıştır.

27. Başvurucu müdafii, tefhimle başlayan yedi günlük itiraz süresi içinde verdiği 27/9/2018 tarihli dilekçe ile karara itiraz etmiş ve gerekçeli kararın kendisine tebliği ile birlikte mahkeme kararına ilişkin gerekçeli itiraz nedenlerini bildireceğini belirtmiştir. Buna karşın gerekçeli karar başvuru kanun yoluna tebliğ edilmeden dosya 16/10/2018 tarihinde Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiş ve başvurucuya gerekçeye itiraz etme fırsatı tanınmadan itiraz, Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesince incelenerek reddedilmiştir.

28. Yukarıda açıklanan tespitler ışığında başvuruya konu davada, başvuru kanun yoluna Mahkeme tarafından 26/9/2018 tarihli celsede gerekçesi açıklanmadan tefhim edilen kısa karar üzerine yedi günlük itiraz süresi içinde verdiği dilekçeyle yaptığı itiraz başvurusunda gerekçeli karar tebliğ edilmeden dosyanın Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği ve başvuru kanun yoluna Mahkemenin gerekçesini bilmediği için itiraz nedenlerini sunmadığı anlaşılmıştır.

29. Somut olayda başvurucuya gerekçeli karar tebliğ edilip başvuru kanun yoluna ayrıntılı itiraz sebeplerini ileri sürmesi beklenmeden dosyanın itirazı inceleyecek ağır ceza mahkemesine gönderildiği ve bu sebeple başvuru kanun yoluna başvurma nedenlerini sunmadığı anlaşılmaktadır. Kanun yoluna başvuru süresi tefhimle başlayan başvuru kanun yoluna gerekçesini bilmediği bir hükme karşı itiraz kanun yoluna başvuru hakkını gereği gibi kullandığı söylenemez. Başvuru kanun yoluna beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek argümanları ileri sürebilmesi için hangi gerekçe ile cezalandırıldığını bilmesi gerekir. Dolayısıyla yargılamanın esaslı belgelerinden olan ve cezalandırmanın olgusal ve hukuksal temelini oluşturan gerekçeli kararın başvuru kanun yoluna tebliğ edilmemesi, başvuru kanun yoluna savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğurmuştur (benzer yönde bkz. *Ibrahim Kaya*, § 33).

30. Açıklanan gerekçelerle başvuru kanun yoluna Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

31. Başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamındaki müştekinin çelişen beyanlarına itibar edilerek somut delil olmaksızın hakkaniyete aykırı mahkûmiyet kararı verildiği şeklindeki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1)Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

33. Başvurucu, ihlale neden olan kararların kaldırılması talebinde bulunmuştur.

34. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018,) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

35. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

36. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülünen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına

bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğeri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

37. İncelenen başvuruda, gerekçeli karar tebliğ edilmeden gönderilen dosyada başvuru aleyhine Ağır Ceza Mahkemesi tarafından karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla ihlalin ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararının sanığa tebliği sağlanmadan itiraz talebini değerlendiren Ağır Ceza Mahkemesi kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

38. Bu durumda savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple başvurucuya gerekçeli karar tebliğ edip gerekçeli itiraz dilekçesi hazırlaması için belli bir süre tanınması ve sonrasında dosyayı yeniden itiraz incelemesi yapılması amacıyla Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere Ankara 5. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2018/485, K.2018/620) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden itiraz incelemesinin yapılması amacıyla Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere Ankara 5. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2018/485, K.2018/620) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvuruçuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/1/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Recai AKYEL

Üye
Selahaddin MENTEŞ